

VI. Домашнє завдання.

1. Усім учням: випишіть із словничка і запам'ятайте значення музичних понять: *рондо, серенада, реквієм, лакрімоза*.

2. На вибір: напишіть лист уявному другові (подрузі) в якому поділіться враженнями від музики Моцарта.

2. Опишіть або намалюйте свої почуття, коли ви «доторкаєтесь» до щастя.

VII. Музичне прощання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Букреева Г. Б.* Цікава музика : музично-дидактичні ігри : 5–8 класи : навч. посібник для учнів основної школи. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 104 с.

2. *Масол Л. М., Беземчук Л. В., Очаківська Ю. О., Наземнова Т. О.* Вивчення музики в 5–8 класах : навч.-метод. посібник для вчителів. – Х. : Скорпіон, 2003. – 128 с.

3. *Лобова О. В.* Музичне мистецтво : підруч. для 6 кл. – К. : Школяр, 2006. – 160 с.

4. Педагогічний програмний засіб музичне «Мистецтво, 6 клас» / укл. Б. Фільц та ін. – Рівне : ПП «Контур плюс», 2007. – 17 с.

5. *Побережна Г.* Педагогічний потенціал музикотерапії // Мистецтво та освіта. – № 2 (48). – 2008.

6. *Вейс Д.* Возвышенное и земное : Роман о жизни Моцарта и его времени / пер. с англ. Н. Ветошкиной, З. Питерской ; авт. послесл. и науч. консультант И. Бэлза (текст). – К. : Муз. Украина. 1984. – 701 с.

Стаття надійшла до редакції 25 жовтня 2012 року

Гончарук А. Чудодейственное влияние музыки Моцарта

В предложенной разработке раскрывается методика слушания музыки на примере произведений В. А. Моцарта.

Ключевые слова: урок музыки, ученики 6-го класса.

Goncharuk A. Wonder-working influencing of music of Mozart

In the offered development the method of listening of music opens up on the example of works of Mozart's.

Keywords: music lesson, students of the 6th grade.

УДК 371.322.1

Олена Полянська,
учитель музики ліцею «Еко» № 198 (м. Київ)

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ НА УРОКАХ МУЗИКИ І ВДОМА

Автор висвітлює проблему домашніх завдань у процесі музичного навчання учнів основної школи, обґрунтовує їхню корисність та пропонує подавати у формі творчих завдань, наводить приклади їх виконання учнями.

Ключові слова: уроки музики, учні основної школи, домашні завдання, творчі завдання.

Сьогодні дедалі частіше ставиться питання про гуманізацію й індивідуалізацію освіти, спрямування її не на всіх учнів загалом, а на кожного зокрема. Школа поступово впроваджує принципи особистісно-зорієнтованого навчання. Важливо не просто дати учням певний обсяг знань і умінь, а й виховати їх активними членами суспільства. Завдання вчителя – допомогти учню виявити свої можливості, творчо реалізувати себе в різних видах діяльності.

Залежно від розумових, психічних, фізіологічних особливостей учні проявляють свою активність по-різному, умовно їх можна поділити на такі групи:

1. «Активні» – ці учні мають високий рівень знань, великий словниковий запас, вони впевнені в собі, сміливо працюють на уроці, активні й цілеспрямовані. Як правило, це невелика група.

2. «Середньо активні» – залежно від ситуації вони більше чи менше виявляють активність, мають менший запас знань, їм не завжди вистачає сміливості; часто діють активно за умови активного включення в роботу вчителем або ж за особливої зацікавленості, захоплення матеріалом, цікавих форм роботи тощо. Основна частина учнів належить саме до цієї групи.

3. «Пасивні» – це діти, які з тих чи інших причин (неуспішність у певних предметах, фізичні вади, невпев-

неність, замкнутість) мають комплекс меншовартості, не вміють висловити свою думку, обґрунтувати та відстояти її, а тому вважають, що їм це не потрібно. Це теж доволі численна група, яка в класі може навіть переважати.

Традиційна система навчання орієнтувалась виключно на другу групу – на більшість. Перша група за таких умов поступово втрачала свою ініціативність, а третю групу просто переставали брати до уваги, вимагаючи від неї лише одного – не заважати.

Урок музичного мистецтва, як урок вільного і творчого спілкування, емоційних вражень, має велике значення для розкриття особистості абсолютно всіх учнів, хоч би до якої з названих груп вони належали. Кожен учитель може перетворити навчання на індивідуальну й колективну творчість, наповнити урок ігровими моментами, сюрпризами, несподіванками, щоб учні почували себе комфортно, могли максимально реалізувати свої здібності, творчо проявити себе бодай у найменшому. Для цього варто використовувати інтерактивні та ігрові методи, проблемні ситуації, творчі завдання, на практиці застосування яких зупинимось докладніше.

У процесі музичного навчання учнів 5–8-х класів доцільно використовувати *метод творчих завдань*, виконуючи які учні глибше розуміють, «відчувають» його, вчать застосовувати здобуті знання та навички на практиці, у нових умовах, а отже, демонструють музичну компетентність, розвивають свої творчі здібності – фантазію, творче мислення.

Часто, готуючи творче завдання, діти мають шукати додаткову інформацію не тільки з музичної сфери, а й загалом з мистецької та інших сфер у більшому обсязі, ніж це дозволяє тривалість уроків, та знайомити з нею однокласників. Так вони стають дослідниками, пошуковцями і здобувачами найбільших скарбів – знань, інформації, без яких сучасній людині – нікуди.

Зрозуміло, що творчі завдання можна виконувати і в класі, і вдома; індивідуально, групами і колективно. Так учні готуються до більш серйозної проектної роботи. На уроці, працюючи, наприклад, над новою піснею, можна запропонувати учням уявити себе композитором та описати характер музики ще до її прослуховування, виключно за текстом, здійснити аналіз-інтерпретацію («Уявіть, що текст пісні ви розшукали в експедиції. Ви – дослідники й маєте проаналізувати його, визначити, хто написав цей твір, про що він, які часи відтворено тощо»). Виконуючи пісні, учні можуть брати на себе різні ролі – авторів, диригента, солістів, хору, ритмічної групи. Такі ролі сприяють зацікавленості дітей, допомагають їм розкрити свої здібності.

Під час слухання музики учням допоможуть розкритися і сприйняти осмислено музичний твір *проблемні чи*

евристичні запитання (на зразок: «Яка ця музика?», «Чому композитор написав саме так?»); доцільно запропонувати учням самим створити ланцюжок таких запитань до своїх однокласників. Можна обговорювати музику, обираючи роль Композитора (описує музику, яку він створює), Художника (описує зорові образи), Виконавця (розповідає, як буде виконувати твір), Критика та Журналіста (обговорюють різні аспекти твору – від історії створення до втілення виконавцями образів) тощо.

З приводу домашніх завдань з музичного мистецтва ведуться дискусії: чи не переобтяжують вони дитину? Вважаємо, що різнорівневі творчі домашні роботи не тільки не перевантажують учнів, а навпаки, допомагають їм визначити свої інтереси, глибше зануритися у світ музики, а вчителів краще зрозуміти особливості кожної дитини.

У практиці роботи в ліцеї «Еко», в умовах парного навчання, коли вчитель музики та учень зустрічаються на уроках один раз на два тижні, домашні творчі завдання дають можливість ніби продовжити заняття у вигляді самостійної творчої роботи. Звичайно, такі завдання мають бути цікавими для учнів, не переобтяжувати їх, враховувати вікові та психологічні особливості. На стенді в кабінеті музики постійно демонструються кращі учнівські роботи, виконані в класі і вдома. Розглянемо творчі завдання в основній школі, подані відповідно до тем, які вивчаються на уроках музики.

Творчі завдання в 5-му класі

Тема: «Музика та література»

Завдання 1. Назвати казки, в яких музика відіграє важливу роль. Розказати про значення музики в казці, висловити свої думки. *Метою* є закріплення уявлень дітей про зв'язок музики та літератури. Важливо, щоб діти пригадали казки, в яких музика впливає на хід подій, а не просто звучить (переважно в її екранізації). Завдання можна виконувати в усній чи письмовій формі (якщо це домашнє завдання).

Приклади казок (з учнівських робіт): «Калинова сопілка» (сопілка розповідає про долю убитої дівчини), «Сопілка та пан» (чарівний інструмент примушує пана танцювати), «Бременські музики» (герої – музики, яким уміння грати на музичних інструментах допомагало в різних скрутних ситуаціях), «Колобок» (спів Колобка допоміг Лисиці його обдурити), «Лисичка, Котик та Півник» (Котик грою на бандурі виманив лисенят з нори і врятував Півника), «Чіпполіно» (майстер Груша грає на скрипці, відволікаючи сторожу, поки Чіпполіно визволяє в'язнів), «Гаррі Поттер», І частина (чарівна арфа змусила спати велетенського пса, і Гаррі з друзями зміг пройти в підземелля).

Завдання 2. Написати власний літературний твір про музику. *Мета:* розвивати фантазію учнів, самостійну творчість. Форму літературного твору та його розмір учні обирають самостійно – це дає можливість кожному виявити свою індивідуальність. Це може бути вірш, казка, розповідь, загадка, лист тощо.

Приклади творчих робіт учнів:

КРАСУНЯ МУЗИКА

Музика – це спів солов'їний,
Музика – це чарівна країна,
Музика – це чари неземні,
Музика – це спів дитячої душі.

МЕЛОДІЯ ДУШІ

До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі
Вправно скачуть по струні,
Так вони чудово грають,
Пісень діточок навчають.
Стриб туди і стриб сюди –
Радо граються вони.
Музику пісні складають.
Душу людям звеселяють.
«Ой! Яка чудова гра!» –
Промовляє нота Фа.
Звуки дивні і чарівні,
Бо лунають від душі.
Тут гітара, барабан,
Інструментів океан.
Скрипка ніжно вимовля,
А в душі бринить весна!

НОТИ

Ноти бувають різні:
Сумні, веселі і навіть корисні.
Є ноти такі:
До, Ре, Мі, Фа, Соль, Ля, Сі.
Напевно, життя в них таке,
Дуже нелегке:
Нотами грають,
Нотами й співають.

Грають ними на фортепіано,
На скрипці і на баяні.
Співають голосом таким:
Грубим, низьким, високим, дзвінким.
Голос є цей у всіх,
Навіть, коли почуєш ти сміх.
Так, ноти потрібні усім –
І великим, і малим!

Творчі завдання в 6-му класі

Тема: «Вокально-хорові жанри»

Завдання 1. До кожного типу голосу підібрати літературні персонажі, які, на думку учнів, їм відповідають. *Мета:* закріпити уявлення учнів про різні типи голосів, розвивати образно-асоціативне мислення. Учні пригадують літературних героїв і відповідно до їхніх образів (характеру, манери поведінки, тексту, опису одягу тощо), добирають голос, фантазуючи, яким голосом могли б співати ці персонажі.

Приклади з учнівських робіт:

Сопрано – Попелюшка, Білосніжка, Лисичка, Дюймовочка.

Мецо-сопрано – сестри Попелюшки, Миша з «Дюймовочки», Маленька розбійниця, Фея з «Попелюшки».

Контральто – Баба Яга, Мачухи Попелюшки та Білосніжки, Жаба з «Дюймовочки». **Тенор** – Принци з казок про Попелюшку та Білосніжку, Ельф із «Дюймовочки», Кіт у Чоботях.

Баритон – Король із «Попелюшки», Вовк із «Червоної Шапочки», Собака з «Бременських музикантів», Ох.

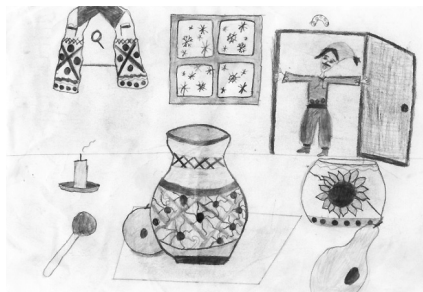
Бас – Змій Горинич, Ведмідь, Осел із «Бременських музикантів».

Завдання 2. Створити ілюстрацію до улюбленої народної пісні (або тих пісень, які вивчалися на уроках музики). *Мета:* закріпити знання про народні пісні (види, жанри), розвивати інтерес до пісенної народної творчості.

Приклади з учнівських робіт:

«Ой весна, весняночка»

«...Я прийшов – тебе нема...»

І золотом яскравим
Усе навкруг блищить,
Яскраво і контрастно –
Хіба це не прекрасно?
Прикрас багато дуже,
Дзеркал і кольорів.
І монстри чорнокрилі
Все скрізь пообсідали,
Казок сюжети й міфів –
Усе в нім об'єднали.
В усьому перебільшення
Бароко притаманні.
Жили усі у мирі,
У злагоді й коханні.

Творчі завдання у 8-му класі

Тема: «Музика першої половини ХХ ст.»

Завдання 1. Творча робота на тему «Джаз» (у вільній формі). Мета: допомогти учням заглибитись в атмосферу джазу, розширити їхній музичний світогляд. Презентувати свою роботу на учнівській конференції, присвяченій джазу. Оформити презентації в колективному альбомі учнів 9-х класів.

Приклади з учнівських робіт:

* * *

Він в Орлеані народився,
Для темношкірих гімном був.
По світу швидко розлетівся,
Навіки визнання здобув.
Луїс Армстронг його прославив
І на платівки записав.
Він навіть білих зацікавив.
Це кожен чув!
Це кожен знав!
Відомий добре і сьогодні,
Знайомий не одному з нас.
Імпровізація мелодій,
Що зветься дуже просто –
ДЖАЗ!

ІСТОРІЯ ОДНОГО ТАЛАНОВИТОГО ХЛОПЧИНИ

Чорношкірий хлопець стояв біля заграбованого вікна. Йому було сьогодні дуже сумно. Він про щось напружено думав...

«...Знову. Кожного дня те ж саме. Мені це все набридло. Усе, що я останнім часом бачу – сіре та буденне. Мене ніщо не цікавить. Хоча ні, труба. Мені подобається грати на трубі. Коли я беру в руки цей інструмент, здається, я щось умію, комусь я потрібен. Мені вже п'ятнадцять років. Життя моє важке й безрадісне. Батько покинув нас з матір'ю, коли я ще був малий. Я зневажаю його. Моя мама працювала прибиральницею, але чорношкірі

робітниці білим не потрібні. Матуся стала повією. Щодня з'являлися вдома нові й нові чоловіки. Їй було не до мене. Одного разу я взяв у її коханця пістолет, вибів на вулицю й вистрелив із нього в повітря. Мені було цікаво, як ця штука працює. На постріл збіглася вся вулиця. Сусіди почали кричати на мене. Якись «добродії» викликали поліцію. Мене віддали до колонії...»

Минув рік...

«...Треба щось робити. Тікати. Мене не влаштує таке життя. Як я міг йому повірити?! У колонії з'явився мій батько. Він наплів директору, що дуже за мною скучив, що любить мене і давно шукає зі мною зустрічі. Мене за гарну поведінку відпустили на волю. Дякувати Богові, мені дозволили взяти із собою трубу, яка є для мене матір'ю, батьком та другом. Так я опинився в батька. Чесно кажучи, мені було все одно, де бути: у колонії чи деінде. Але я чомусь повірив, що батько любить мене, зрадів, коли він з'явився. Але він виявився бридкою людиною, як я раніше і думав. У нього вдома були свої діти і дружина. А я йому був потрібен як безкоштовна хатня прибиральниця, як Попелюшка. Тому я хочу тікати з цього дому. Вільне життя чекає на мене! Вільне життя чекає на мене! Залишилось узяти свою трубу і бігти світ за очі. Тікати... Розпочати нове життя...»

PS. Через дванадцять років цього хлопця буде знати вся країна. Він стане недосяжною іконою джазу. Це – Луїс Армстронг.

ЛИСТ ДО ЛУІСА АРМСТРОНГА

До тебе звертаюся я,
Бо згадую тебе щодня.
Слухаю твої пісні
Вранці я та уві сні.
Невідомою для мене була
Твоя творчість, що життя набула,
А зараз твої пісні
Грають у рекламах майже усі!
Те, що автором був мені знайомих пісень,
Я дізналась про це позавчора удень,
А завдяки тобі з'явилась на світ
Платівка, що звучатиме тисячу літ.

ДЖАЗ

Мелодій стиглий аромат духмяний звуками серця.
І розцвітав осінній сад на радість музики творця.
Ще в голові звучить той джаз, ще саксофон

дурманить слух.

Він грітиме іще не раз і мій дівочий ніжний дух.
Ще барабан звучить в умі, жене утому в інший бік.
Мої страждання всі німі і біль увесь від скрипки втік.
І поховалися думки – лише гітара в голові.
І мелодійні ці струмки все творять радості нові.

Завдання 2. Учням 8-х класів подобається готувати короткі доповіді про джазових музикантів із самостійно підібраними музичними фрагментами. Тому важливо частіше пропонувати учням допомагати вчителю готувати урок – шукати цікаву різнопланову інформацію і вставляти її в урок у вигляді мистецької мозаїки – саме такі цікавинки з дитинства композитора, з історії написання його творів більше запам'ятовуються і залишаються з учнями надовго.

Отже, будь-які творчі форми роботи в музичному навчанні мають велике значення для формування музичної культури школяра, розвитку фантазії, розширення кругозору, стимулювання до пошуку нової інформації, вироблення самостійності, усвідомлення себе дорослою людиною, що здатна здобувати знання і бути активним учасником творчого процесу. Окрім того, така форма створює можливість індивідуального підходу в оцінці роботи учнів, оскільки не існує двох однакових ро-

біт, адже кожний з учнів продукує тільки власний творчий продукт, і він є унікальним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Крамаренко С. Г.* Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів // Відкритий урок. – 2002. – № 56.

2. *Сисоєва С. В.* Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. – К. : Поліграфкнига, 1996. – 406 с.

Стаття надійшла до редакції 24 жовтня 2012 року

Полянская Е. Творческие задания на уроках музыки и дома

Автор освещает проблему домашних заданий в процессе музыкального обучения учащихся основной школы, обосновывает их полезность и предлагает подавать в форме творческих заданий, приводит примеры их выполнения учащимися.

Ключевые слова: уроки музыки, учащиеся основной школы, домашние задания, творческие задания.

Poljanskaya E. Creative tasks music lessons at home

The author touches the problem of homework in the musical education of students of elementary schools, justify their use and offers to submit them in the form of creative tasks, gives examples of their performance by students.

Keywords: music lessons, pupils of basic school, homework, creative tasks.

УДК 37.036

Лігія Лимаренко,
канд. пед. наук, доцент, заслужений працівник культури України, завідувач кафедри культурології
Херсонського державного університету

**ДЕНЬ ЛЮБОВІ ТА ДОБРА*
(ПАСХАЛЬНА МУЗИЧНА КАЗКА)**

Розроблений сценарій виховного заходу призначений для учнів початкової школи.

Ключові слова: виховний захід, музична казка, молодші школярі.

Методичне пояснення: усі ролі (Дружок, Сонечко та ін.) виконують учні.

У сценарії використано веснянки та народні повір'я. Нові тексти пісень виконуються на мелодію відомих пісень.

Ліс. Старенька хатинка, коло неї спить пес Дружок. Ранок. Співають пташки. З'являється Сонечко, співає свою пісню і пробуджує від сну Дерева.

Сонечко (співає):

Скупалось в річці Сонечко,
По небу попливло,

*Тексти пісень та музика – викладачка кафедри вокалу та хорових дисциплін Херсонського державного університету Олексія Пономарьова (фінальна пісня «Великодні дзвони» – слова Грицька Чупринки та Олексія Пономарьова).